

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

V U O S I K E R T O M U S

2009

MANNERHEIMINTIE 164a, 00270 HELSINKI PL 30, 00271 HELSINKI
www.alkoholitutkimussaatio.fi

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

Hallitus 2008–2010:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TUTKIMUSPROFESSORI

VARAPUHEENJOHTAJA

Erkki Vuori, PROFESSORI

JÄSENET

Janne Kivivuori, TUTKIMUSJOHTAJA

Esa Korpi, PROFESSORI

Anja Koski-Jännes, PROFESSORI

Tapani Melkas, JOHTAJA

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Jari Tiibonen, PROFESSORI

Jaakko Uotila, TOIMITUSJOHTAJA

Työvaliokunta 2008–2010:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TUTKIMUSPROFESSORI

JÄSENET

Esa Korpi, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Erkki Vuori, PROFESSORI

ASiantuntijat

Pekka Hakkarainen, DOSENTTI

Kalervo Kiiannmaa, TUTKIMUSPROFESSORI

Rahapelitutkimusvaliokunta 2008–2010:

RAHAPELIVALIOKUNNAN PUHEENJOHTAJA

Pertti Alasuutari, PROFESSORI

JÄSENET

Kari Haavisto, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES

Visa Heinonen, PROFESSORI

Mauri Marttunen, PROFESSORI

Kari Poikolainen, TUTKIMUSJOHTAJA

Kati Rantala, DOSENTTI

Kari Vésala, DOSENTTI

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA

Kari Poikolainen, DOSENTTI

Sisällys

Yleiskatsaus.....	1
Hallinto	2
Tutkimustoiminta	3
Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet	3
Apurahat.....	20
Varsinaiset apurahat	20
Laudaturtyöt.....	21
Tutkimussopimusapurahat.....	22
Uudet rahoituspäätökset.....	23
Rahapeliapurahat	23
Muu toiminta.....	25
Muu toiminta kotimaassa.....	25
Kansainvälinen yhteistyö.....	25
Talous.....	26
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	27

Yleiskatsaus

Alkoholitutkimussäätiön tukea saaneita väitöskirjoja julkaistiin vuoden 2009 aikana seitsemän. Kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäyneitä uusia artikkeleita ilmestyi 16. Lisäksi ilmestyi 12 muuta tieteellistä kirjoitusta. Jatkorahoitusta myönnettiin 11 tutkimussopimushankkeelle.

Kuluneen vuoden aikana käynnistettiin neljä uutta tutkimussopimushanketta. Yhdessä uudessa hankkeessa tutkitaan keskusteluanalyysin avulla sitä, miten hoidollisen vuorovaikutuksen ominaisuudet eroavat päihdehoidon jatkumiseen sitoutuvien ja ei sitoutuvien välillä. Aineisto koostuu uusista päihdehoitoon hakeutuvista henkilöistä. Toisessa hankkeessa tutkitaan nuorison alkoholin käyttöön liittyviä mielikuvia, terveyttä ja hyvinvointia sosiaaliryhmittäin. Kolmannessa tarkastellaan päihdeiden käyttöön liittyvien yöpymisten jakautumista oikeus-, sosiaali- ja terveystoimen laitoksissa Suomessa ja Norjassa vuodesta 1980 lähtien. Neljännessä tutkitaan suoliston bakteerien ja geneettisten tekijöiden vuorovaikutuksen merkitystä maksakirroosissa. Aiemmin alkaneita sopimushankkeita esitellään jäljempänä kohdassa *Tutkimustoiminta*.

Vuonna 2009 säätiön toimintaan ja rahoitukseen vaikutti perinteisen alkoholitutkimuksen tukemisen lisäksi kaksi uutta, lyhytaikaista toimintamuotoa. Säätiö osallistui Suomen Akatemian rahoittamaan nelivuotiseen kansainväliseen tutkimuskonsortioon ”Addiktion teoriat ja mielikuvat” tutkimalla addiktioiden aatehistoriaa, syytekijöitä ja luonnetta. Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa solmitun sopimuksen mukaisesti säätiö julisti haettavaksi apurahoja rahapeliongelmiin tutkimukseen ja myönsi tukea tähän tarkoitukseen liki 300.000 euroa.

Kahdestoista Kettil Bruun -palkinto myönnettiin professori Klaus Mäkelälle. Palkitsemisperusteena oli Mäkelän eläkevuosien aikainen yhteiskunnallinen aktiivisuus. Hän on edistänyt keskustelua tutkimuksen etiikasta ja kehittänyt eettisiä periaatteita koskevaa ajattelua sekä yhteiskuntatieteissä että lääketieteessä. Hän on ollut aktiivinen myös

sosiaalipoliittisissa kysymyksissä ja valtionhallinnon uudistushankkeiden puutteiden arvostelussa. VUOSIKERTOMUS 2009

Vuoden tiedekirja -palkinto myönnettiin maaliskuussa 2010 filosofian tohtori Mikko Ylikankaalle teoksesta *Unileipää, kuolonvettä, spiidiä. Huumeet Suomessa 1800–1950*. Säätiö oli tukenut kirjaan johtanutta tutkimustyötä.

Alkoholitutkimussäätiö toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiloissa osoitteessa Mannerheimintie 164a.

Hallinto

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: johtaja *Tapani Melkas*, professori *Esa Korpi* ja tutkimusprofessori *Jussi Simpura*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Anja Koski-Jännes*, professori *Pekka Sulkunen* ja professori *Jari Tiihonen*; Tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet: tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori* ja professori *Erkki Vuori*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Jaakko Uotila*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Simpura* ja varapuheenjohtajana *Vuori*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Korpi*, *Sulkunen* ja *Vuori*. Puheenjohtajana on ollut *Simpura*. Asiantuntijoina olivat dosentti *Pekka Hakkarainen* ja tutkimusprofessori *Kalervo Kiianmaa*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Kari Poikolainen*. Tilintarkastajana oli KHT *Olavi Guttorm* (varalla KHT *Timo Tuokko*). Taloudenhoitajana oli *Hannu Lindroth*.

Rahapelitutkimusvaliokuntaan ovat kuuluneet sosiologian professori *Pertti Alasuutari* Tampereen yliopistosta, kuluttajaekonomian professori *Visa Heinonen* Helsingin yliopistosta, psykiatrian professori *Mauri Marttunen* Kuopion yliopistosta, tutkimusjohtaja *Kari Poikolainen* Alkoholitutkimussäätiöstä, dosentti *Kati Rantala* Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta ja sosiaalipsykologian dosentti *Kari Vesala* Helsingin yliopistosta sekä neuvotteleva virkamies *Kari Haavisto* sosiaali- ja terveysministeriön edustajana.

Hallitus kokoontui kaksi kertaa, työvaliokunta neljä kertaa ja rahapeli-tutkimusvaliokunta yhden kerran.

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat edistyneet seuraavasti:

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).*

Suomalaisesta raittiusliikkeestä on vähän tutkimustietoa kieltolain kumoamisen jälkeiseltä ajalta. Tutkimuksessa kysytään, miten raittiusjärjestöjen edistänyt raittiustyö menetti asemansa ihmisten elämäntapojen hallinnassa vuosina 1932–1996. Tarkoituksena on selvittää Suomelle erityistä kansalaisyhteiskunnan ja valtion suhdetta alkoholihaittojen ja markkinoiden säätelyssä. Tutkimus kuuluu historiallisen sosiologian alaan. Aineistona ovat raittiusliikkeen ja Alkon asiantuntijoiden tekstit alkoholialan lehdissä ja julkaisuissa, raittiusjärjestöjen ja sosiaali- ja terveysministeriön raittius- ja alkoholiosaston arkistot sekä asiantuntijahaastattelut. Tutkimus käynnistyi osana Studies of Nordic Alcohol Political Systems-projektia (1998–2000). Tutkimussopimuskausi päättyi 2005 ja työ on ollut keskeytyksissä sen jälkeen muun työn vuoksi. Raittiusliike organisoitiin keskitetysti. Se tähtäsi kansalaisten hyvään elämään ja vastusti Alkon alkoholipoliittikkaa. Politisoitunut ja valtiollistunut raittiustyö mureni kolmen käänteen myötä. Nämä olivat raittiustyön eettisen ja tiedollisen perustan rapautuminen, kansanliikepohjan ehtyminen ja lopulta valtion hallinnon desentralisaatio. Tutkija: *Katariina Warpenius*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (katariina.warpenius@thl.fi)

175 *Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.*

Tutkimuksen jakaantui kahteen vaiheeseen: a) 12-viikon säännöllinen lääkitys ja b) sen jälkeen lääkitys tarvittaessa. Lääkitys kesti yhteensä yhden vuoden, jonka jälkeen seurasi 67 viikon seurantajakso. Tutkimukseen saadut 243 vapaaehtoista alkoholiriippuvaista potilasta satunnaistettiin ryhmiin suhteessa 1:1:1. Ryhmät olivat valvottu naltreksoni (NTX), akamprosaatti (ACA) tai disulfiraami (DIS). Lääkärilläkäynnit olivat viikoilla 0, 2, 6, 12, 26 ja 52. Ensisijaisiksi päätetapahtumiksi valittiin retkahtaminen rankkaan juomiseen ja

aika ensimmäiseen juomakertaan lääkityksen alkamisen jälkeen. Toissijaiset tapahtumat olivat raittiuden päivien lukumäärä viikossa, viikoittainen alkoholin käyttö, AUDIT- SADD- ja elämänlaatukselyjen pistemäärät. DIS oli merkitsevästi parempi vähentämään runsasta juomista, retkahduksia ja viikoittaista alkoholinkulutusta sekä lisäämään raittiiden päivien määrää säännöllisen lääkityksen aikana kuin muut hoidot. Tarvittaessa käytetyn lääkityksen aikana ei ollut muuta eroa ryhmien välillä kuin että raittiiden päivien määrä oli suurempi DIS ryhmässä kuin ACA ja NTX ryhmässä. NTX ja ACA ryhmien välillä ei ollut eroa. Potilaat, jotka käyttivät ACA, NTX tai DIS ja joiden lääkehoitoon oli yhdistetty kognitiiviseen terapiaan perustuva opaskirja, vähensivät merkitsevästi alkoholin käyttöään ja heidän elämänlaatussa parani. Valvottu DIS-hoito osoitti tehonsa varsinkin jatkuvan lääkehoidon vaiheessa verrattuna NTX- ja ACA-hoitoihin. Osa tuloksista julkaistiin 2008, lopuista pyritään kirjoittamaan raportit vuoden 2010 aikana. Tutkija: *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi ja Turun yliopisto.

183 *Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden mal-*
leissa.

Huumeiden neurobiologian tarkempi tunteminen avaa uusia mahdollisuuksia sekä ymmärtää huumeriippuvuutta että luoda mahdollisuuksia lääkkeellisten hoitojen kehittämiseksi. Aivojen tärkeimpiin kiihoittaviin glutamaattireseptoreihin kuuluva AMPA-reseptori on osoittautunut oleelliseksi miltei kaikkien päihteiden aiheuttamassa riippuvuudessa ja psykomotorisessa aktivaatiossa. Sama reseptori on tärkeä myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja aggressioiden säätelyssä. Työmme poistogeenisellä hiirikannalla ovat osoittaneet, että toleranssi opiaateille ja bentsodiatsepiineille kehittyi vajavaisesti, jos AMPA-reseptori mekanismit eivät ole kunnossa. Etsimme näille käyttäytymisvasteille neurokemiallisia vastineita aivoista. Lisäksi tutkimme näiden reseptoreiden molekulaarisia alkoholivasteita rekombinanttireseptoreilla. Projektiin liittyvä julkaisu bentsodiatsepiinitoleranssin ja -vieroituksen glutamaattimekanismeista on julkaistu *Pharmacology, Biochemistry and Behavior* -lehdessä, samoin kuin löytö keskiaivojen dopamiinisolujen muovautuvuudesta bentsodiatsepiinien vaikutuksesta *Neuropsychopharmacology* -lehdessä. Projektilla on tärkeä koulutuksellinen merkitys, koska siinä tehdään kolmea väitöskirjatyötä, joista Tommi Möykkysen väitöskirja valmistui raportointivuonna. Vuonna 2009 Helsingissä pidettiin ESBRA 2009-kokous, jonka puheenjohtajana toimi Esa Korpi.

Tutkijat: *Teemu Aitta-aho, Esa R. Korpi, Tommi Möykkynen ja Anne Heikkinen.* Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

184 *Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987.*

Kieltolaki on vaikuttanut nykyisiin alkoholikäsitteisiimme ja alkoholipolitiikkaamme. Aikaisemman tutkimuksen kieltolakikuva on suurelta osin varsin miehinen ja yhteiskunnan ”ylätason” toimijoihin – eduskuntaan, hallitukseen ja raittiusliikkeen johtoon keskittyvä. Tutkimus luo uutta näkökulmaa kieltolakiajan historiaan yhdistämällä sosiaalishistoriallisen mentaliteettien tutkimuksen ja sukupuolihistorian analyysivälineitä ja teoreettisia näkökulmia. Naisten kieltolakimielipiteiden kehitys on erityisen kiinnostava, koska oletettu kieltolain sataprosenttinen kannatus osoittautuikin kansanäänestyksessä 1931 enemmistön vastustukseksi. Aineistona on lehdistöä, naiskieltolaki- ja raittiusjärjestöjen sekä keskeisten kieltolakitoimijoiden biografisia lähdemateriaaleja. Tutkimuksen kohteena ovat sekä diskurssit että konkreettinen toiminta. Väitöskirjatyo (monografia) alkoi 2002 hankkeessa *Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987*. Sen muut tutkijat olivat Matti Peltonen ja Hanna Kuusi. Hankkeen tuloksia on raportoitu teoksessa *Alkoholin vuosisata: suomalaisten alkoholiolojen vaiheita 1900-luvulla* (SKS 2006). Kaartinen on jatkanut työtään henkilökohtaisella apurahalla 2008–2009. Kuluneena vuonna tutkimustyö on keskittynyt materiaalin täydentämiseen maaseudun ja kristillisestä näkökulmasta sekä vuosilta 1907–1918 ja väitöskirjan käsikirjoituksen kirjoittamiseen. Käsikirjoituksen viimeistely jatkuu Alkoholitutkimussäätiön myöntämällä kolmen kuukauden apurahalla 1.1.–31.3.2010. Tämän päätyttyä tutkimus jätetään esitarkastukseen. Kieltolakikeskustelussa naiset perustelivat osanottonsa yhteiskunnalliseen keskusteluun satavuotiaalla koti- ja perhekeskeisellä aatteellisella jatkumolla, johon liitettiin myös moraalinen ja sosiaalipolitiikan kysymykset. Toisaalta naiset esiintyivät työssäkävijinä veronmaksajina, äänestävinä, tasa-arvoisina kansalaisina. Kieltolakitaistelun ”rintamalinjat” aikalaisjulkisuudessa voidaan luokitella sukupuolen ohella myös dikotomioihin kaupunki – maaseutu, porvarilliset – työväki, ruotsinkieliset – suomenkieliset, uskonnolliset – maallistuneet. Tutkimus purkaa myyttiä ”kosteasta” kieltolaista – naisten juominen oli kieltolaki aikana harvinaista. Hankkeessa on vuonna 2009 pidetty yksi kansainvälinen ja 4 kotimaista esitelmää. Tutkija: *Aija Kaartinen*, Alkoholitutkimussäätiö. (Aija.Kaartinen@helsinki.fi)

Rattijuopot ohjautuvat keskusteluhoitoihin pääasiallisesti rangaistus-seuraamuksia määrättäessä. Yleensä hoito-ohjelmat tarjoavat liikennevalistusta tai hoitoa päihdeongelmaan. Asiakkaiden heikko motivaatio hoitoon sekä rattijuoppojen heterogeenisuus asiakasryhmänä ovat tuottaneet painetta yksilöllisempään hoidon suunnitteluun sekä hoitovaihtoehtoihin. Tutkimuksen kohteena ovat toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden hoidollisissa keskusteluissa tuottamat kertomukset. Pyrkimyksenä on selvittää rattijuoppojen tapoja konstuoida itsensä toimijana hoidollisessa tilanteessa, jossa heitä vastuutetaan sosiaalisen sopimuksen rikkomisesta. Tutkimusaineisto muodostuu 30 henkilön viiden tunnin tutkimus- ja hoitajaksoista. Hoitajakset videoitiin ja tallenteet saatettiin tekstimuotoon. Tutkimuksen teoreettinen ja metodinen lähestymistapa on narratiivinen. Alkoholitutkimussäätiö rahoitti tutkimusta vuosina 2002–2005. Tutkimushankkeen aikana julkaistiin artikkeli *Counselling Psychology Quarterly* –julkaisussa ja pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa. Vuodesta 2006 lähtien tutkimustyö on edennyt tutkijan muun työn ohessa. Koko aineistoa koskeva tutkimusraportti tarkastetaan psykologian alan lisensiaattitutkimuksena 2010. Ensimmäisessä osa-tutkimuksessa ”Sense of agency in narrative processes of repeatedly convicted drunk drivers” kuvattiin kahden asiakkaan kerrontaprosesseissa rakentuvia, rattijuopumukselle annettuja merkityksiä. Asiakkaiden rattijuopumukset rakentuivat vastakkaisiksi ratkaisuksi koetulle toimijuudentunnon ongelmalle; toiselle rattijuopumus oli pakottava toiminnallinen ratkaisu, jossa asiakas luopui toimijuuspositiostaan. Toiselle asiakkaalle rattijuopumus oli tietoinen valinta ja yritys korostaa autonomista toimijuustuntoa. Koko aineiston, eli 30 asiakkaan kertomusten, analysissä löydettiin viisi toimijuuskertomustyyppiä: Provosoidun toimijuuden kertomuksissa (11) päähenkilö-kertojat tuottivat rattijuopumuksen ei-reflektoituna arkisena toimintana ja eikä rattijuopumus merkityksellistynyt vastuullisuuden kautta. Heikon toimijuuden kertomuksissa (8) kertojat siirsivät vastuun itsen ulkopuolelle arvioimalla päähenkilön toimijuuden ongelmalliseksi, mutta asemoimalla kertojan päähenkilöstä erilliseksi toimijaksi. Itsekeskeisen toimijuuden kertomuksissa (5) päähenkilö-kertojat puolustivat reaktiivisesti toimijuuttaan rattijuoppona ja kielsivät vastuun eksplistiittesti. Akraattisen toimijuuden kertomuksissa (3) kertojat reflektoivat rattijuopumusta päähenkilön oppositionaalisenä toimintana sekä tapana tuottaa

autonomiatunnetta. Kertojat refleктоivat rattijuopumusta vastoin parempaa tahtoa toimimisena ja prosessoivat akraattista toimintaansa ongelmallisena interpersonaalisena suhtautumis- ja toimintatavana. Reflektiivinen kerronta tuotti relationaalista toimijuustuntoa ja mahdollisuuden vastuullisempaan toimijuuteen. Ei-omistetun toimijuuden kertomuksissa (3) rattijuopumus kerrottiin tapahtumana, joka johtui päähenkilön toimijuuden ulkopuolelta tulevista tekijöistä. Päähenkilö rattijuoppona ei kuvautunut subjektina eikä toimijana. Puuttuvat subjekti- ja toimijapositionit poistivat vastuullisen toimijan position kertojilta. Tutkija: *Minna-Leena Pulkkinen*, Jyväskylän yliopiston psykologian laitos. (minpul@psyka.jyu.fi)

190 *Haittojen vähentäminen ja matala kynnys suomalaisessa huumehoi-dossa. Etnografinen kuvaus suonensisäisten huumeiden käyttäjien terveysneuvonnasta.*

Tarkastelen tutkimuksessa suomalaisen huumeausaine- ja hyvinvointipolitiikan hallintakäytännöissä ja ajattelutavoissa viime vuosikymmenen aikana tapahtuneita ja ounasteltuja muutoksia huumehoitoa koskevan esimerkin avulla. Tutkimuksen kohteena ovat vuonna 1997 toimintansa aloittaneet ruiskujen ja neulojen vaihtopisteet, so. *terveysneuvontapisteet*, ja niiden edustama huumeongelmien hallintatapa, jossa on korostunut muun muassa ”käyttäjä”- ja ”asiakaslähtöisyys” sekä huumeidenkäyttäjien yhteiskunnallisen aseman parantaminen erilaisin ”osallistavin” menetelmin. Tämän lisäksi pisteet perustavat toimintansa haittojen vähentämisen ajattelutavalle, joka varsinkin toiminnan alkuvaiheessa poikkesi suuresti suomalaisen päihdehuollon perinteisistä, raittiuteen tähtäävistä ajatteluja toimintatavoista. Tutkimus on kokonaisuus terveysneuvontatoiminnan ideologisista lähtökohdista ja siitä, kuinka ne kääntyvät huumeidenkäyttäjiiin kohdistuviksi käytännöllisiksi interventioiksi. Tutkimuksessa arvioidaan myös toiminnan merkitystä sekä huumeidenkäyttäjien itsensä että muun yhteiskunnan kannalta. Tämän lisäksi terveysneuvontapisteet ovat tutkimuksessa näköalapaikka erilaisiin vallalla oleviin sosiaalisten ongelmien määrittely- ja hallintatapoihin. Näiden kysymysten osalta tutkimus yhdistyy keskusteluun ns. kansalaisyhteiskunnan ja erilaisten kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksista auttaa sosiaalisten ongelmien hallintaa ja ratkaisua. Etnografinen aineisto koostuu yhteensä vuoden ajalta pisteissä ja niiden liepeillä – kaduilla ja kokouksissa – tehdyistä havainnoista sekä pisteiden työntekijöille ja asiakkaille tehdyistä haastatteluista. Taustamateriaaliksi on kerätty terveysneuvontapisteiden toimintaa

koskevia lehtiartikkeleita, toimintaa koskevia hallinnollisia dokumentteja sekä huumeidenkäyttäjille suunnattua terveysneuvontamateriaalia. Tutkimuksesta on tulossa 4 artikkelia ja yhteenvedon käsittävä artikkeliväitöskirja. Tutkimuksen ensimmäinen artikkeli julkaistiin vuonna 2007 *Yhteiskuntapolitiikka* -lehdessä. Vuonna 2009 julkaistiin kaksi artikkelia (*Journal of Health Management and Organisation* ja *Sociologia*), viimeisteltiin tutkimuksen neljäs artikkelikäsikirjoitus *Critical Social Policy*-lehteen ja aloitettiin yhteenvedon kirjoittaminen. Tutkimus valmistuu vuoden 2010 aikana. Tutkija: *Riikka Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

196 *Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat.*

Helsinkiläisistä huumemarkkinoista ei ole aikaisemmin tehty etnografista tutkimusta. Uuden tiedon tuottamisella on oma painoarvonsa suomalaisessa huumeetutkimuksessa. Etnografian valitsemiseen vaikutti ennen kaikkea tutkimuksen aihe. Aineistona käytettiin etnografisia tutkimusmenetelmiä; osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia, keskusteluja sekä avoimia haastatteluja. Aineistona käytettiin myös viranomaishaastatteluja sekä esitutkintapöytäkirjoja törkeistä huumeusainerikoksista. Tutkimuksen teko alkoi vuoden 2004 alussa. Tutkimus on esitarkastusvaiheessa ja valmistuu vuoden 2010 aikana. Tutkija: *Jussi Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö. (jussi.perala@thl.fi)

198 *Paikallinen päihdehuolto ja sosiaalinen kansalaisuus – Pakkohoito ja vaihtoehtoiset kontrolli- ja hoitotoimenpiteet suomalaisissa ja ruotsalaisissa kunnissa.*

Suomella ja Ruotsilla oli sama päihdehuoltolainsäädäntö 1980-luvulle asti, jolloin Suomi luopui pakkohoidon käytöstä. Ruotsissa pakkohoito on edelleen käytössä. Vertailemalla historiallisesti ja paikallistasolla kahden päihdehuoltojärjestelmän runsaasti juoviin tai huumeita käyttäviin kansalaisiin kohdistumia toimenpiteitä yritämme identifioida poliittisia, ammattilaistumiseen liittyviä ja institutionaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat toimenpiteiden valintoihin, maiden ja paikkakuntien välisiin eroihin sekä alkoholi- ja huumeikäyttäjien sosiaalisiin oikeuksiin. Tietoja eri asiakastyypeistä kerätään kuudessa (3+3) suomalaisessa ja ruotsalaisessa kunnissa, asiakastiedoista ja lautakuntien pöytäkirjoista vuosilta 1936, 1950, 1966, 1985 ja 2000. Vuoden 2000 asiakkaita haastatellaan ja paikallistason päätöksentekijöiden kanssa tehdään vinjettitutkimus. Aineiston analyysin fokuksessa ovat ongelman identifioiminen, määrittely, toimenpiteet

ja asiakkaan vaikutusmahdollisuudet. Vuonna 2008 projekti sai lisärahoitusta Ruotsin Statens institutionsstyrelsenista (SiS). Tulokset julkaistiin SoRAD:in (Tukholman yliopisto) ja SiS:in kustantamana kirjana 2009. Hanke on päättynyt. Tutkija: *Kerstin Stenius*, THL ja Tukholman yliopisto. (kerstin.stenius@thl.fi)

199 *Vuonna 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholin käytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma.*

Alkoholin huomattava hinnan lasku on kansainvälisestikin ainutlaatuinen tapahtuma, jolla on ennustettu olevan merkittävät vaikutukset erilaisiin haittoihin. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten vuoden 2004 alkoholin hinnan laskeminen vaikuttavat alkoholinkäyttöön liittyvään kuolleisuuteen, sairastavuuteen ja rikollisuuteen Suomessa. Kuolleisuutta, sairastavuutta ja poliisin kirjaamia rikoksia tutkitaan monipuolisin tilastollisin menetelmin ennen/jälkeen -asetelmin ja aikasarja-analysein, sekä rikoksia myös aluetason asetelmalla. Tutkimuksen aineistot on hankittu Tilastokeskuksesta, THL:stä (ent. Stakes) ja poliisista. Vuonna 2009 on viimeistelty kahta osatutkimusta, joista toinen on vastikään julkaistu ja toinen on lähetetty kansainväliseen lehteen arviokierrokselle (ks. alla). Väitöskirjan yhteenvetoartikkeli on viimeistelyvaiheessa. Vuoden alkupuoliskon olin tutkijavierailulla University College Londonissa. Kuluneena vuonna on julkaistu artikkeli (*International Journal of Epidemiology*). Lisäksi on lähetetty arvioitavaksi aikasarja-analyysiin perustuva tutkimus alkoholinkäyttöön liittyvistä sairaalahoidoista. Tuloksia tästä viimeksi mainitusta tutkimuksesta on esitelty kahdessa ulkomaisessa konferenssissa ja eräissä kotimaisissa yhteyksissä. Tutkijat: *Kimmo Herttua*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos, sekä *Pia Mäkelä*, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, ja *Pekka Martikainen*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos. (kimmo.herttua@helsinki.fi)

201 *Sosiaalisuus, sukupuoli ja juominen. Etnografinen tutkimus nuorten aikuisten ravintolakäyttäytymisestä.*

Tutkimuksessa analysoidaan biletystä, Suomen lisäksi muualla maailmassa keskeiseksi muodostunutta juomistilannetta, jossa keskeistä on kollektiivinen humaltuminen ja vapaamuotoinen juhlinta julkisissa tiloissa. Näin biletyks ilmentää juomiskulttuurin lisäksi julkisessa tilassa ja siinä tapahtuvassa toiminnassa meneillään olevia muutoksia, joita ovat muun muassa eri sukupuolille asettuvat

erilaiset toimintaodotukset. Biletystä ja siihen liittyvää juomista tarkastellaan sosiaalisten emootioiden tavoitteluna ja tuottamisena, jossa bilettäjät tekevät konkreettisesti toiminnassaan näkyviksi itselleen tärkeimpiä arvoja ja ihanteita. Tutkimuksen pääaineistoina on etnografinen havainnointi helsinkiläisyökerhoissa, mitä täydennetään bilettäjien kvalitatiivisilla teema- ja ryhmähaastatteluilla sekä päiväkirjoilla. Tutkimuksessa on tunnistettu biletyksen perusmekanismiksi pienryhmissä tapahtuva, muutaman perustoiminnon intensiivinen ja nopeatahtinen tekeminen. Keskeisiä toimintoja ovat tanssiminen, juttelu, toisten ihmisten ja yökerhon puitteiden katselu sekä juominen, ja näiden toimintojen varassa bilettäjät tavoittelevat ja tuottavat pienryhmissään sosiaalisia emootioita itselleen ja toisilleen. Tutkimuksessa analysoidaan tarkemmin näiden toimintojen sosiaalista ja emotionaalista logiikkaa. Tutkimuksessa on tunnistettu myös kolme erilaista biletyksen genreä, joissa näitä perustoimintoja tehdään hieman erityyppisesti ja eri tavoin, mikä konkretisoi erilaisia sosiaalisia arvoja ja ihanteita. Hassuttelugenre (”fool genre”) luo hulluttelevaa karnevaalihenkeä ja sitä kautta vahvaa tasavertaisuuden tunnetta bilettäjien keskuuteen; ”cool genressä” korostetaan yksilöllistä autonomiaa ja autenttisuutta; ja ”premium genressä” puolestaan yksilöllisiä saavutuksia ja statusta. Myös juomisen sääntely ja sukupuolierot ilmenevät erilaisina eri kehyksissä. Toisin kuin voisi luulla, genret eivät jakaudu yksiselitteisesti bilettäjien kulttuurisen tai sosioekonomisen aseman mukaan. Genret eivät jakaudu myöskään yökerhoittain. Useimmissa yökerhoissa on erityyppisiä osastoja, joita hallitsee eri genre, ja samatkin ryhmät omaksuvat bileillan aikana useampia genrejä. Toisaalta samatkin yksilöt bilettävät eri tavoin myös erilaisten kaveriporukoidensa kanssa eri biletystilanteissa. Tutkimuksessa tarkastellaan tätä sosiaalista monipuolisuutta nuorten suomalaisaikeisten keskeisenä elämäntaipaihanteena sekä tarkastellaan yökerhoja erityisenä julkisena tilana, joka mahdollistaa tämänkaltaisen laaja-alaisen ekspressiivisyyden. Tutkimus alkoi 2003 ja nyt kirjoitetaan tutkimuksen loppuraporttia (monografia). Vuonna 2009 hankkeessa on julkaistu kaksi referee-artikkelia, kirjoitettu kaksi referee-artikkelia, jotka julkaistaan 2010, sekä julkaistu muita lyhyempiä tekstejä. Hankkeesta on pidetty neljä kansainvälistä ja kaksi kotimaista esitelmää. Tutkija: *Antti Maunu*, Alkoholitutkimussäätiö. (antti.maunu@helsinki.fi)

VUOSIKERTOMUS 2009 **205** *Alkoholin aiheuttaman sikiöaurion molekyyli-tason syntymekanismi.*

Alkoholin aiheuttama sikiöaurio (FAS) aiheuttaa kasvun hidastumista, henkistä jälkeenjääneisyyttä, kasvopiirteiden poikkeavuutta ja sydänvikoja. FAS-lasten syntymä ja hoito aiheuttaa perheille huolta sekä kustannuksia yhteiskunnalle. Raskauden aikana juotu alkoholi vaurioittaa varsinkin sikiön keskushermostoa. Aivojen kehityshäiriöt saattavat johtua kolesteroliaineenvaihdunnan häiriintymisestä, sillä kolesteroli on tärkeä solujen kasvulle. Tutkimushankkeessa on selvitetty alkoholin aiheuttamaan sikiöaurioon johtavia lipidiaineenvaihdunnan häiriöitä tutkimalla kaikkien geenien ilmentymistä (ekspressiota) ja proteiinien synteesiä sekä itse sikiössä että myös istukassa. Koemallina on ollut vatsaonteloon annettu alkoholi-injektio hiirille raskauden alkuvaiheessa. Viime vuoden aikana tutkiesamme lipidien siirtymistä emosta istukan läpi sikiöön havaitsimme, että myös muiden molekyylien siirtyminen istukan läpi sikiön puolelle on merkittävästi lisääntynyt. Muutosten merkitystä olemme tutkineet paitsi itse sikiössä myös sikiönkehitykseen olennaisesti vaikuttavissa muissa rakenteissa kuten istukassa ja ruskuaispussissa. Olemme myös selvittäneet tarkemmin metaboliareittejä, joita em. eläinkokeiden ja DNA-mikroarray-analysien perusteella alkoholi muuttaa sikiökehityksen aikana. Erityisesti kolesterolin synteesiin liittyvät entsyymit ovat olleet huomion kohteena. Näistä tutkimustuloksista on valmiina käsikirjoitukset: (1) Alcohol consumption during pregnancy disturbs cholesterol synthesis and lipid metabolism in placenta. (2) Malfunction of angiogenesis gene family is associated with malformation of FAS placenta and permeability changes. Tutkijat: *Markku Savolainen, Saeid Haghighi Poodeh, Jussi Vuoristo ja Tuire Salonurmi*, Oulun yliopisto, kliinisen lääketieteen laitos, sisätaudit. (markku.savolainen@oulu.fi)

206 *Alkoholin suurkulutuksen toteaminen proteiini-peräisillä biomarkkereilla.*

Projektimme tärkein tavoite on etsiä proteomisien menetelmin biologisia merkkiaineita joita voi tehokkaasti käyttää alkoholin riskikäytön ennakkointiin ja toteamiseen. Tutkimusmateriaalia on saatu kahdesta eri tavoin alkoholia suosivasta rottakannasta, AA (Alko Alcohol) ja ANA (Alko Non-Alcohol), sekä FinnRisk 2007 – tutkimukseen osallistuneista potilaista. Eläinkokeet, käsittäen jatkuvan ja jaksoittaisen juomisen osiot, on suoritettu THL:ssa vuonna 2007 ja eläimistä on kerätty plasma-, virtsa- ja aivoselkäydinnestenyhteitä.

Näytteiden analyysi suoritetaan käyttäen modernin proteomisen tutkimuksen menetelmiä kuten massaspektrometriaa (MALDITOF/TOF, 'matrix assisted laser desorption ionization time-of-flight' ja ESI-IT, 'electrospray ion-trap') sekä kaksisuuntaista geelielektroforeesia (2-DE). Uutena tekniikkana tulemme ottamaan käyttöömme vuoden 2010 alussa nk. kaksiuolotteisen ultrakorkean paineen nestekromatografian, joka on liitetty uuteen korkean erotuskyvyn ioniliikkuvuus massaspektrometriin (2D-LC-UPLC-IMS-MS). Tämä edustaa täysin uutta mahdollisuutta selvittää erittäin herkästi proteiinien ilmentymisen eroja tutkittavien ja verrokkien välillä. Vuoden 2009 aikana löysimme plasmanäytteistä näytteiden alku- ja loppupisteiden vertailuissa seitsemän proteiinin ilmentymisen eroja. Näiden proteiinien tarkempi immunologinen seuranta on meneillään. Emme ole vielä analysoineet muita aikapisteitä. Uusi tutkija aloittaa projektissa vuoden 2010 tammikuussa ja pyrkii saattamaan projektin mahdollisimman loppuun jäljellä olevien viiden kuukauden aikana. Vastuullinen tutkija: *Marc Baumann*, Helsingin yliopisto. (Marc.Baumann@helsinki.fi)

207 *Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten seliytymiskeinoista ja toiminnallisuudesta.*

Tavallisimpiin lukeutuvat syyt lasten sijoituksille kotinsa ulkopuolelle ovat vanhempien tai oma ongelmallinen päihteiden käyttö. Tässä etnografisessa tutkimuksessa kohteena on kolme ns. ammatillista perhekotia, joissa valtaosalla lapsista on kokemusta ongelmallisesta päihteidenkäytöstä. Ammatilliset perhekodit toimivat vailla paljoo yhteiskunnallista ohjausta ja valvontaa. Käytännöt muodostuvat pitkälti eri osapuolten (lapsi, sijaisvanhemmat, vanhemmat, työntekijät) neuvottelujen kautta. Liberaalit vaatimukset kuulla ja huomioida lasta itsenäisenä toimijana ovat tässä keskiössä. Kiinnostus kohdistuu siihen miten ”hallinta vapauden kautta” sisältäen neuvottelevia käytäntöjä ja sopimuksia soveltuu lastensuojelun yhteen kenttään, eli ammatillisiin perhekoteihin, kun myös pakottavia käytäntöjä liittyy työhön. Tutkimuksen kohteena ovat: (1) mitä lasten oman toimijuuden korostaminen ja osallisuus merkitsevät käytännössä päihdetaustaisten lasten arkielämässä, (2) minkälaisia (ongelma)identiteettejä ja ideologisia tavoitteita määritellään ja luodaan yhteisössä, sekä (3) minkälaisen roolin ammatilliset perhekodit ottavat lastensuojelun kentällä. Teoreettisesti tutkimus sijoittuu ensinnäkin hallinnan analytiikalle jossa ns. totuusdiskurssien ja sosiaalisten käytäntöjen logiikat ovat tutkimuksen keskiössä. Toiseksi lähtö-

kohtana on institutionaalinen etnografia jossa tarkastelun kohteena ovat identiteettien muodostuminen institution puitteissa. Kuluvan vuoden aikana kaksi artikkelia on hyväksytty julkaistavaksi ja kolmas artikkeli on tarjottu julkaistavaksi. Tällä hetkellä uutta materiaalia kerätään neljättä artikkelia varten. Tutkimusta on esitelty useampaan otteeseen. Tutkija: *Petra Kouvonon*, Alkoholitutkimussäätiö. (petra.kouvonon@thl.fi)

208 *Juomiskulttuurin muutokset juomatapa-aineistojen valossa Suomessa vuosina 1968–2008.*

Tutkimuksessa tarkastellaan juomiskulttuurin muutoksia Suomessa viiden osatutkimuksen kautta: (1) alkoholiin ja humalaan liittyvät asenteet ja normit, (2) humala- ja pienkertajuomisen ikä-periodi-kohortti-mallinnus, (3) juomistilanteiden muuttuminen, (4) alkoholin käytön syyt ja motiivit ja (5) juomiskulttuurin homogeenisuus. Pääasiallisena aineistona toimivat juomatapatutkimukset vuosilta 1968–2008, mutta myös muita kyselyaineistoja hyödynnetään. Menetelminä käytetään monipuolisesti erilaisia tilastollisia analyysejä. Tutkimuksen toisen vuoden aikana 1. osatutkimuksen artikkeli hyväksyttiin julkaistavaksi kansainvälisessä tiedejulkaisussa. Artikkelin teemasta laadittiin myös suomenkielinen käsikirjoitus THL:ssä valmisteltavaan kirjaan. Lisäksi 2. osatutkimuksesta valmistui käsikirjoitus, joka lähetetään ensin vuoden alussa julkaistavaksi kansainväliseen tiedejulkaisuun, ja tutkimuksen 3. osatutkimuksen data-analyysit aloitettiin artikkelikäsikirjoitusta varten. Humalajuomisen ikä-periodi-kohortti-mallinnusta esiteltiin kansainvälisessä konferenssissa, ja tutkimusprojektia esiteltiin tutkijavierailulla Tukholman yliopistossa. Tutkija: *Janne Härkönen*, Alkoholitutkimussäätiö. (janne.harkonen@thl.fi)

209 *Päihteet, raskaus ja riskien hallinta. Etnografinen tutkimus äitiyspoliikkatoiminnasta päihdeongelmallisille naisille.*

Tämän sosiologisen väitöskirjatutkimuksen kohteena on raskaudenaikaiseen päihteidenkäyttöön liittyvien riskien ymmärtäminen ja yhteiskunnallinen käsittely. Tutkimusmenetelmä on etnografinen. Tutkimus pureutuu hoitotyön arkeen päihdetyöhön erikoistuneella äitiyspoliikklinikalla analysoiden ammattilaisten ja heidän asiakkaidensa kohtaamisten logiikkaa: millaisiksi hoitajien ja hoidettavien väliset valta- ja vuorovaikutussuhteet muodostuvat, kun intervention kohteena on raskaana oleva, päihteitä käyttävä nainen? Lisäksi väitöskirjassa tarkastellaan ilmiön laajempaa yhteiskunnallista kon-

tekstia analysoimalla raskaudenaikaisesta päihteydenkäytöstä käytyä lääketieteellistä ja poliittista keskustelua. Aineistona käytetään päihdetyöhön erikoistuneella äitiyspoliklinikalla seitsemän kuukauden aikana kerättyä havainnointiaineistoa sekä haastatteluja ja tekstimateriaalia. Väitöskirjassa tarkastellaan myös ilmiön laajempaa yhteiskunnallista kontekstia analysoimalla raskaudenaikaisesta päihteydenkäytöstä käytyä lääketieteellistä ja poliittista keskustelua. Tutkimus käynnistyi vuonna 2005. Kaksi artikkelia on julkaistu vuoden 2009 loppuun mennessä ja kolmas artikkeli odottaa julkaisupäätöstä. Neljästä artikkelista sekä yhteenvedosta koostuva väitöskirja jätetään esitarkastukseen vuonna 2010. Vuoden 2009 aikana tutkimustuloksia on esitelty yhdessä kotimaisessa ja kahdessa kansainvälisessä konferenssissa. Tutkija on myös osallistunut tutkimuksen aihepiiriin liittyvään ajankohtaiseen keskusteluun mediassa ja erilaisissa luento- ja seminaaritulauksissa. Tutkija: *Anna Leppo*, Alkoholitutkimussäätiö.

210 *Aivojen muovautuminen huumeriippuvuudessa: mesolimbisen dopamiiniradaston merkitys hermosoluyhteyksien muuttumisesta käyttäytymiseen.*

Huumeriippuvuuden kehittyessä huumeet saavat aikaan pitkäkestoisia, jopa pysyviä muutoksia aivojen synapsi-, hermosolu- ja hermo- verkotason toiminnoissa. Nämä muutokset ovat perustana erilaisille riippuvuuden oireille, kuten myös vaikeasti hoidettavalle huumeihimolle ja siitä seuraaville retkahduksille. Tutkimussuunnitelmamme lähtökohtana ovat riippuvuutta aiheuttavien aineiden, kuten stimulanttien, opioidien, nikotiinin ja alkoholin aikaansaamat modifikaatiot aivojen motivaation ja palkkiokäyttäytymisen kannalta keskeisissä keskiaivojen dopamiinisoluissa ja erityisesti ryhmämme oma löydös bentsodiatsepiinien aiheuttamista pitkäkestoisista muutoksista kyseisissä hermosoluissa. Nämä sähköfysiologiset löydöksemme julkaistiin vuoden alussa. Projektissa pyrimme selvittämään riippuvuuden ja erityisesti bentsodiatsepiiniriippuvuuden neurobiologiaa. Tutkimme havaittujen modifikaatioiden mekanismeja tarkemmin mm. morfologisin menetelmin ja seuraamalla dopamiinineuroneiden geeniekspression muutoksia geenisirujen avulla. Lisäksi selvitämme tarkemmin GABAA-reseptorijärjestelmän roolia addiktoivien aineiden pitkäkestoisissa vaikutuksissa alueella: tutkimme GABAA-reseptori välitteistä viestintää dopamiinisoluissa sähköfysiologisin metodein ja selvitämme tiettyjen GABAA-reseptorien roolia dopamiiniradaston modifikaatioissa selektiivisesti ekstrasynap-

tisiin GABAA-reseptoreihin vaikuttavien lääkeaineiden avulla. Tutkimuksessa käytetään ns. villityypin hiirikantaa sekä geneettisesti muunneltua hiirikantaa, jolla dopamiinisoluissa ilmenee fluoresoivaa proteiinia mahdollistaen solujen identifioinnin. Käytettyjä tutkimusmenetelmiä ovat aivoleikesähköfysiologia, morfologiset määritykset Golgi-värjätyistä neuroneista, erilaiset käyttäytymiskokeet (lokomotoriikka, sensitisatio, ahdistuneisuustesti) ja neuronipopulaatioselektiivinen geeniekspression tutkiminen laser-mikrodissekoituista värjätyistä neuroneista. Aiempien löydostemme mukaan jo yksi diatsepaami aiheuttaa useita päiviä kestävästä modulaation ventraalisen tegmentaalisesta alueesta (VTA:n) dopamiini-neuroneiden glutamatergisessä säätelyssä. Nyt olemme selvittäneet modulaation merkitystä käyttäytymisen tasolla. Morfiini ja amfetamiini vaikuttavat hiirten liikeaktiivisuuteen mm. VTA:lta lähtevän dopamiiniradan kautta. Olemmekin selvittäneet, miten morfiini ja amfetamiini vaikuttavat hiirten liikeaktiivisuuteen ja mahdolliseen sensitisatioon syntymiseen, kun VTA:n dopamiini-neuroneissa on käynnissä diatsepaamin aiheuttama modulaatio. Alustavat tulokset näistä kokeista ovat seuraavat: diatsepaamiesikäsittely näyttää heikentävän morfiinin aikaansaamaa hyperaktiivisuutta. Amfetamiinin aiheuttamaan akuuttiin liikeaktiivisuuden nousuun sillä ei ollut vaikutusta, mutta se vaikutti heikentävän amfetamiinin aiheuttamaa sensitisatiota hiirissä. Löydökset viittaavat siihen, että diatsepaamiesikäsittely muuttaa VTA:n dopamiini-neuroneiden aktivaatiota, jolloin morfiinin ja amfetamiinin vaikutukset kyseisiin neuroneihin ja siten hiirten käyttäytymiseen muuttuvat. Golgivärjäyksen tulokset viittaavat siihen, että kohde-alueemme hermosolujen morfologia on myös saattanut muuttua diatsepaamin annostelun jälkeen. Alueen dopamiinisolujen geeniekspressio oli muuttunut ajankohdassa, jossa myös sähköfysiologiset vasteet havaittiin. Muuttuneita genejä löytyi suuri joukko, ja nyt analysoimme ja vahvistamme löydöksiämme eri metodeilla. Sähköfysiologisissa eksperimenteissä havaitsimme, että myös ekstrasynaptisia GABAA -reseptoreita aktivoiva gaboksadoli aiheuttaa muutoksia dopamiini-neuroneiden glutamatergisessä säätelyssä. Nämä sähköfysiologiset kokeet jatkuvat, ja GABAA -reseptorijärjestelmien roolia dopamiiniradan säätelyssä selvitetään myös mm. neurosteroideilla. Tämän hetkisistä löydöksistä kirjoitetaan kahta käsikirjoitusta. Projektin löydökset tulevat olemaan osa tutkijoiden väitöskirjoja. Tutkijat: *Anne Panhelainen* ja *Elena Vaschinkina*, Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

211 *Huumeiden käyttäjät rikoksenteijänä ja valvonnan kohteena.*

Väitöskirja käsittelee huumeiden ongelmakäyttäjien taparikollisuutta rikoksenteijöiden ja poliisin näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää merkityksiä, motiiveja ja arvoja, joita huumeiden käyttäjät liittävät rikolliseen toimintaansa sekä poliisin käsityksiä tämän rikosilmiön torjunnasta ja huumeiden käyttäjistä rikoksenteijöinä. Kaksivuotisella apurahalla on tarkoitus työstää kaksi artikkelia sekä yhteenvetoartikkeli väitöskirjaa varten. Ensimmäinen artikkeli lähetettiin Sosiologia-lehteen kesällä, ja siitä on muokattu uudelleen syksyllä referee-arvioinnin pohjalta. Toinen artikkeli ja yhteenvetoartikkeli valmistuvat kevään 2010 aikana, jonka jälkeen työ menee esitarkastukseen. ”*Solidaarisuus ja itsekeskeisyys huumeita käyttävien taparikollisten moraalikoodistossa*” -artikkelissa tarkasteltiin huumeita käyttäneiden taparikollisten (n=22) puhetapoja rikosenteon moraalista ja rikolliskulttuurien säännöistä neutralisaatioteorian avulla. Analyysin mukaan he mielsivät olevansa itse vastuussa teoistaan ja myönsivät teoilla aiheutetun vahinkoa ja uhrin olemassaolon. He eivät tuominneet muita moraalittomiksi tai teko-pyhiksi, koska he tunnustivat kantaneensa rikollisen identiteettiä, jonka arvoperusta on valtaväestöstä poikkeava. Itsensä ulkoistaminen rikollisen identiteetin taakse toimi yhtenä neutralisointitapana. Oman itsensä ja oman ryhmän kunnian puolustaminen nousi keskeisimmäksi periaatteeksi, joka oikeutti muiden periaatteiden hylkäämisen. Toisessa artikkelissa tarkastellaan poliisin roolia huumerikollisuuden hallinnoimisessa. Painopiste ei ole arkisessa poliisityössä, vaan poliisitoiminnan poliittisissa funktioissa. Aineistona käytetään poliisien haastatteluita (n=20), ja tarkoituksena on analysoida poliisin tulkintoja mahdollisuuksistaan vähentää rikollisuutta, ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä tuottaa tuki- ja turvapalveluita. Yhteenvetoartikkelissa kootaan yhteen artikkeleiden tutkimustuloksia, joiden mukaan huumeiden käyttäjien taparikollisuus liittyy enemmän elämäntapaan kuin päihderiippuvuuteen. Toiseksi pohditaan poliisin roolin, toimintakulttuurin ja –ympäristön muutoksia huumerikostorjunnassa. Kolmanneksi tarkastellaan poliisin ja huumeiden käyttäjän keskinäisiä suhteita ja näiden kahden ”vastapuolen” yhtenäistä retoriikkaa sekä käsityksiä toisistaan. Tutkija: *Tuula Kekki, Alkoholitutkimussäätiö.*

212 *Alkoholipolitiikka itsenäisessä Virossa.*

Tämän väitöskirjatutkimuksen pääkohteena on Viron alkoholipolitiikan kehittyminen uuden itsenäisyyden aikoina. Alkoholi

ja siihen liityvät ongelmat eivät ole olleet poliittisia prioriteetteja Viron hallituksessa 1991 vuoden itsenäistymisen jälkeen eikä siihen liittyviä tutkimuksia ole tehty. Yksi tutkimuksen tarkoitus on nähdä mikä on vaikuttanut eniten Viron alkoholipoliittisiin päätöksiin ja minkälaisia ongelmia siinä on esiintynyt. Kvalitatiivisin menetelmin tutkitaan toimintaa koskevia hallinnollisia dokumentteja sekä haastatellaan tärkeitä informantteja – viranomaisia, eturyhmiä ja asiantuntijoita. Tutkimus toteutetaan vuosina 2009–2011. Vuoden 2009 aikana olen kerännyt aineistoa, työskennellyt Åbo Akademin ja Tallinnan Yliopiston kirjastoissa, etsinyt teeman liittyviä kirjoja, artikkeleja, ja tutkimuksia ja aloittanut teorialuvun kirjoittamisen. Viro on elänyt 1980-luvun lopulta lähtien suurten muutosten aikaa. Ainakin kaksi tärkeää tapahtumaa on vaikuttanut voimakkaasti Viron alkoholipoliittikkaan. Yksi niistä oli Mihail Gorbatšovin alkoholinvastainen kampanja ja toinen Viron taloudellinen ja poliittinen kehitys 1990-luvun alusta lähtien. Jotta saisimme seurata muutoksia alkoholipoliittikan kehittymisestä esitän ne jaettuna viiteen eri ajanjaksoon: (1) 1985–1990: vanhan neuvostojärjestelmän hajoaminen; (2) 1991–1994: ”laissez-boire” politiikka; (3) 1995–1999: alkoholinmarkkinoiden valvonnan kasvu; (4) 2000–2004: vuodet uuden alkoholilain jälkeen; ja (5) 2005–2008: Viron EU-jäsenyyden alkuvuodet. Vaikka Viron alkoholipoliittikka on liberaalimpi kun pohjoismaissa, havaitaan muutosta rajoitustoimenpiteiden suuntaan. Tietoisuus alkoholin negatiivisista vaikutuksista ihmisten terveyteen ja sosiaaliseen kehittymiseen on lisääntynyt. Tutkija: Kersti Kollom, Tallinnan yliopisto, Åbo Akademi, Sosiologian laitos. (kerstiko@hotmail.com)

213 *Aivoperäisen hermokasvutekijän merkitys alkoholin juomisen säätelyssä.*

BDNF:n kuuluu hermokasvutekijöiden perheeseen ja sen on todettu olevan osallisena muun muassa hermosolujen elossa säilymisessä ja hermoston plastisuudessa, oppimisessa, liikeaktiivisuuden ja ruokahalun säätelyssä sekä addiktiossa. BDNF signaloi pääasiassa TrkB-reseptorin kautta ja alkoholin ja muiden päihteiden on akuutisti annettuina todettu indusoivan sekä BDNF:n että TrkB:n. Tämän tutkimuksen tavoite on selvittää BDNF:n merkitystä alkoholin vahvistavissa vaikutuksissa ja juomisen säätelyssä. Tutkimuksessa on käytetty kahta eri tavoin alkoholia suosivaa rottakantaa AA (Alko, Alcohol) ja ANA (Alko, Non-Alcohol). BDNF mRNA-tasot on määritetty na vien ja akuutisti alkoholille (2g/kg i.p.) altistettujen

rottien etuaivokuorelta, accumbens-tumakkeesta, manteliumakkeesta sekä ventraalisen tegmentumin alueelta (VTA) kvantitatiivisella PCR menetelmällä SYBR Green detektiolla. BDNF proteiinitasot on määritetty Viikissä ELISA:lla yhteistyökumppanin Eero Castrénin (HY, Neuroscience center) ryhmän toimesta. Tulokset esiteltiin Neuroscience 2009 kongressissa Chicagossa USA:ssa. Väitöskirjatutkija: *Noora Raivio*, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, ohjaaja *Kalervo Kiiänmaa*. (noora.raivio@helsinki.fi)

214 *Yksilöiden välisten geneettisten erojen ja alkoholin vuorovaikutuksen merkitys aggressiiviseen käyttäytymiseen.*

Tutkimusprojektin tarkoituksena on tutkia alkoholin sekä geneettisten variaatioiden päävaikutuksia aggressiiviseen käyttäytymiseen alkoholin vaikutuksen alaisena sekä tutkia mahdollisia vuorovaikutuksia yksilöiden välisten geneettisten erojen ja alkoholin aggressiivista käyttäytymistä lisäävän vaikutuksen välillä. Tätä kysymystä ei ole aiemmin empiirisesti tutkittu. Tutkittavat geenit valitaan sen perusteella, että niiden yhteydestä aggressiiviseen käyttäytymiseen on aikaisempaa tutkimusnäyttöä tai teoriaan perustuvia hypoteeseja. Tutkittavat polymorfismit liittyvät serotoniiniin, dopamiiniin, vasopressiiniin sekä sukupuolihormoneiden aineenvaihduntaan tai reseptoreihin (COMT, MAOA, serotoniini 1B, DAT). Vuoden 2009 aikana tutkittiin kokeellisesti 18–30-vuotiaiden miesten aggressiivista käyttäytymistä. Tutkittavia oli 120 ja heidät jaettiin satumanvaraisesti kahteen ryhmään. Toiselle ryhmälle tarjottiin alkoholijuomia (0,7g / kg ruumiinpainoa kohden) toisen ryhmän toimiessa kontrollina. Jokainen tutkittava vastasi kyselyyn joka koski mm. alkoholinkäyttöä, aggressiivista käyttäytymistä, suuttumuksen tunteita ja reaktioita provokaatioon. Tutkittavien inhibiitiokyky testattiin ja koehenkilöt antoivat DNA-sylkinäytteen. Koehenkilöiden tiedot jaetaan lisäksi eri ryhmiin geneettisten varianttien perusteella DNA analyysien valmistuttua. Tämän avulla pystytään selvittämään, ennustavatko koehenkilöiden väliset geneettiset polymorfismierot eroja alkoholin aiheuttamassa aggressiivisessa käyttäytymisessä. DNA-näytteet ovat lähetetty tutkittavaksi, ja tulosten odotetaan saapuvan kevään 2010 aikana. Tutkimus alkoi vuonna 2009, jolloin koehenkilöt testattiin. Vuoden 2010 aikana tulokset analysoidaan sekä käsikirjoituksia valmistellaan. Tutkijat: *Pekka Santtila*, *Ada Johansson*, *Bettina von der Pahlen*, Psykologian laitos, Åbo Akademi, ja *Lars Westberg*, Göteborgin yliopisto, Ruotsi. (pekka.santtila@abo.fi)

Sosiologian alaan kuuluvassa väitöstutkimuksessa tarkastellaan naisten ja miesten juomiskäytäntöjä ja juomiselle annettuja merkityksiä. Vaikka juomatapoja tarkastelevissa tutkimuksissa on käsitelty juomisen sukupuolieroja, on aiempaa vahvemmin syytä tuoda esiin eroja myös juomisen kokemistavoissa. Vaikka humalahakuisuus yhdistää nykyään eri sukupuolia, ei voida olettaa, että humala tai alkoholin käyttö ylipäänsä merkitsi samaa naisille kuin miehille. Tutkimuksessa tuodaankin konkreettisten juomiskäytäntöjen ohella esiin myös eri-ikäisten naisten ja miesten juomiseen liittämää merkitys- ja kokemusmaailmaa. Tutkimuksessa hyödynnettävä sukupolvi-näkökulma valottaa lisäksi juomatavoissa tapahtuneita muutoksia, ja erityisesti naisten juomisen muutoksia esiin tuomalla tutkimus lisää tietoa juomiskulttuurimme muutoksesta 40 viimeisen vuoden aikana. Tutkimuksen pääaineisto koostuu 16 ryhmähaastattelusta, joissa naisia ja miehiä on haastateltu erikseen neljästä eri ikäryhmästä, ns. sukupolvesta ja kahdelta koulutustasolta. Aineiston analyysissä sovelletaan erilaisia luokitusmenetelmiä. Aineiston keruu ja käsittely saatettiin loppuun vuoden 2009 alkupuolella. Ensimmäisenä tutkimusvuonna kirjoitettiin ensimmäisen artikkelin käsikirjoitus, jossa tarkastellaan nuorten naisten ja miesten humalapuhetta ja sen muutosta. Artikkelin lähetetään julkaistavaksi alkuvuodesta 2010. Vuoden 2009 loppupuolella aloitettiin myös toisen väitöskirja-artikkelin aineiston analysointi. Artikkelin käsittelee eri sukupolvia edustavien naisten juomiskulttuuriin sosiaalistumista. Tutkija: *Jenni Simonen*, Alkoholitutkimussäätiö. (jenni.simonen@thl.fi)

Kertomusvuonna uusia apurahoja jaettiin alkoholitutkimukseen 20. Lisäksi jatkettiin yhdentoista tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti. Syksyllä tapahtuneen haun perusteella myönnettiin apurahoja seuraavasti: varsinaiset apurahat 189.027 euroa ja uusien tutkimussopimusapurahojen ensimmäisen vuoden rahoitus 105.750 euroa. Tällöin käsiteltiin 67 hakemusta. Näiden hakemusten yhteissumma oli 1.341.643 euroa. Lisäksi Alkoholitutkimussäätiö myönsi erillismäärärahoista rahapeliongelmiä koskeviin tutkimuksiin apurahoja yhteensä 298.056 euroa. Rahapelihakemusten yhteissumma oli 390.132 euroa.

Heikki Wariksen apurahan sai dos. *Pekka Lund*.

Varsinaiset apurahat

Valtiot. maist. *Matilda Hellman* 9.750 euroa: Addiction in media: Construing and defining the out of control

Dos. *Jussi Hirvonen* 13.500 euroa: Aivojen endokannabinoidijärjestelmän kuvantaminen alkoholiriippuvuudessa

Valtiot. maist. *Aija Kaartinen* 5.250 euroa: Naiset ja kieltolaki Suomessa 1907–1932

Fil. maist. *Sanna Kailanto* 6.877 euroa: Anabolisten steroidien käytön vaikutus alkoholin juomiseen sekä alkoholin aiheuttaman akuutin mielihyvän kokemiseen

Oikeust. lis. *Heini Kainulainen* ja työryhmä 9.000 euroa: Vanha liitto – tutkimus kovien huumeiden käytöstä ja käyttäjistä sekä huumeiden yhteiskunnallisesta sääntelystä 1960–1970-lukujen Suomessa

Lääket. kand. *Anna Kotronen* 9.000 euroa: Tyypin 2 diabetes ja metaboliset häiriöt alkoholiperäisessä rasvamaksasairaudessa

Lääket. lis. *Esti Laaksonen* 10.000 euroa: Näyttöön perustuvien, alkoholiiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu, vertaileva tutkimus: disulfraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiiriippuvuuden hoidossa

Dos. *Pekka Lund* 13.500 euroa: Kristinusko ja raittius – kristillisen vakaumuksen vaikutus päihdeongelmasta toipumiseen

Valtiot. maist. *Antti Maunu* 2.500 euroa: The Quest for Fun. Young Adults' Partying and the Expressive Public Space

Fil. toht. *Tommi Möykkynen* 29.000 euroa: Solukalvon apuproteiinien vaikutus AMPA-reseptorien toimintaan ja alkoholiherkkyyteen

Yhteiskuntat. maist. *Henna Pirskanen* 21.000 euroa: Poikien kokemukset ongelmajuovien isien isyydestä ja mieheydestä

Valtiot. maist. *Sanna Rönkä* 23.000 euroa: Huumeisiin liittyvät kuolemat ja niiden taustat

Valtiot. maist. *Pauliina Seppälä* 10.500 euroa: Populaarikulttuurin symboliset erottelujärjestelmät. Tapaustutkimuksia huume- ja tanssiklubikulttuureista 1980-luvun lopulta 2000-luvun alkuun

Fil. kand. *Andrey Taranuhkin* 21.000 euroa: Intracellular mechanisms of taurine neuroprotection in ethanol-induced apoptosis

Fil. maist. *Sara Valavaara* 28.150 euroa: Opioidireseptorien ekspressiotasojen vaikutus alkoholin kulutukseen: virusvektoritutkimus

Laudaturtyöt

Proviisori *Hanna Uosukainen* 1.000 euroa: Buprenorfiini opioidikorvaushoidossa – kliininen selvitys naloksonin lisäämisen vaikutuksista ja komplianssin monitoroinnista elektronisen lääkepakkausten avulla

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 2009 myönnettiin seuraavasti:

Aikaisempiin päätöksiin perustuvat jatkorahoitukset

Dos. *Marc Baumann* ja fil. kand. *Katri Niemi* 3.500 euroa: Alkoholin suurkulutuksen toteaminen proteiiniperäisillä biomarkkereilla

Fil. maist. *Anne Heikkinen* ja fil. maist. *Elena Vashchinkina* 34.500 euroa: Aivojen muovautuminen huumeriippuvuudessa

Valtiot. maist. *Kimmo Herttua*, dos. *Pekka Martikainen* ja dos. *Pia Mäkelä* 7.000 euroa: Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma

Valtiot. maist. *Janne Härkönen* 21.500 euroa: Juomiskulttuurin muutokset juomatapa-aineistojen valossa Suomessa vuosina 1968–2008

Valtiot. maist. *Tuula Kekki* 21.000 euroa: Huumeiden käyttäjä rikoksenteijänä ja valvonnan kohteena

Magister artium *Kersti Kollom* 15.000 euroa: The Development of Alcohol Policy in Newly Independent Estonia

Valtiot. maist. *Petra Kouvonen* 23.325 euroa: Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten selviytymiskeinoista ja toimivuudesta

Valtiot. maist. *Anna Leppo* 5.250 euroa: Päihteet, raskaus ja riskien hallinta. Etnografinen tutkimus äitiyspoliikkatoiminnasta päihdeongelmallisille naisille

Fil. maist. *Noora Raivio* 23.000 euroa: Aivoperäisen hermokasvutekijän merkitys alkoholin juomisen säätelyssä

VUOSIKERTOMUS 2009 Dos. *Pekka Santtila*, M. Psych. *Ada Johansson*, Ph.D. *Lars Westberg* ja Ph.D. *Bettina von der Pahlen* 31.822,80 euroa: Yksilöiden välisten geneettisten erojen ja alkoholin vuorovaikutuksen merkitys aggressiiviseen käyttäytymiseen

Valtiot. maist. *Jenni Simonen* 22.000 euroa: Juomiskulttuurin moninaisuus – Naisten ja miesten humalan, kulutuskäytäntöjen ja juomistilanteiden tarkastelua

Uudet rahoituspäätökset

Valtiot. toht. *Leena Ehrling* 32.000 euroa: Ratkaiseva kohtaaminen – Prosessi ja tuloksellisuustutkimus Motivoivista alkuhaastatteluista A-klinikkakontekstissa

Valtiot. maist. *Anu Katainen* 26.000 euroa: Nuorten alkoholinkäyttöön liittyvät mielikuvat, terveys ja hyvinvointi -tutkimus teini-ikäisten juomiskulttuureista eri sosioekonomisissa ryhmissä

Valtiot. maist. *Yaira Obstbaum* 21.500 euroa: Päihdetapausten jakautuminen terveydenhuollon, sosiaalihuollon, vankeinhoitoon ja poliisin säilön välillä Suomessa ja Norjassa vuodesta 1980

Fil. maist. *Sari Tuomisto* 21.000 euroa: Alkoholimaksakirroosi: Geneettisten tekijöiden ja suoliston mikrobin vuorovaikutus

Rahapeliapurahat

Valt. toht. *Kari Huotari* 35.000 euroa: Ongelmapelaamisen merkitykset elämäkertojen valossa

Luonnont. kand. *Matias Karekallas* 23.000 euroa: Rahapelaamisen mielikuvat

Valtiot. maist. *Jenni Kämppe* 10.500 euroa: Hoitoon hakeutuminen rahapeliongelmissa

Yhteiskuntat. maist. *Katja Leino* 18.600 euroa: Internetpohjainen palautettava antava itsearviointityökalu rahapelaajille – vaikutukset riski- ja ongelmapelaajilla

Valtiot. kand. *Maija Majamäki* 16.250 euroa: Suomalaisten ja ranskalaisten aktiivisten rahapelaajien mielikuvia pelaamisesta

Valtiot. maist. *Riitta Matilainen* 21.800 euroa: Arpajaisista loton läpimurtoon – suomalaiset ja rahapelaaminen 1920-luvulta 1970-luvulle

Valtiot. maist. *Antti Murto* ja dos. *Lasse Murto* 12.750 euroa: Rahapelipolitiikan vaikutukset rahapelaamisen kokonaiskulutukseen ja rahapelihaittoihin

Lääket. toht. *Solja Niemelä* 28.700 euroa: Nuorten miesten ongelmapelaaminen

Teol. toht. *Janne Nikkinen* 34.850 euroa: Hoidon käsite rahapeliongelmaisten hoidossa

Yhteiskuntat. toht. *Hannele Palukka* ja yhteiskuntat. maist. *Petra Auvinen* 57.000 euroa: Rahapelaaminen suomalaisen elämäntavan ja -tyylin jäsentäjänä

Valtiot. toht. *Tuukka Tammi* ja työryhmä 39.606 euroa: Ongelmapelaajia koskevien typologioiden soveltuvuus ja hyödynnettävyys hoitotyössä

Muu toiminta

Muu toiminta kotimaassa

Kari Poikolainen oli tutkimuskonsortion ”Addiktion teoriat ja mielikuvat” säätiössä toteutettavan osan vastuuhenkilö, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, Helsingin hallinto-oikeuden asiantuntija-jäsen, A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän eettisen toimikunnan varajäsen, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim *Mitä nyt* -palstan toimittaja ja Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

Esa Korpi oli ESBRA 2009 kongressin puheenjohtaja ja Alcohol-lehden toimituskunnan jäsen. *Kari Poikolainen* oli tieteellisen neuvottelukunnan jäsen säätiössä ERAB – The European Foundation for Alcohol Research.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

Alberta Gaming Research Institute’s 8th Annual Conference, Banff, Kanada, 26.-28.3.2009. *Janne Nikinen* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

35th Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Kööpenhamina, Tanska, 2.-6.6.2008. *Kimmo Herttua, Janne Härkönen, Petra Kouvonen, Anna Leppo, Arto Ruuska, Kari Poikolainen ja Jenni Simonen* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

5th International Conference on the History of Drugs and Alcohol, Glasgow, Skotlanti, 26.-28.6.2009. *Aija Kaartinen* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

9th European Sociological Association Conference, Lissabon, Portugali, 2.–5.9.2009. *Kimmo Herttua* ja *Hanna Lavikainen* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

6th Conference of INEBRIA, Newcastle, Englanti, 8.–9.10.2009. *Jukka Halme* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Talous

Säätiön menot olivat 1.120.189 euroa vuonna 2009. Valtaosa, noin 1.030.000 euroa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiön tulot olivat yhteensä 1.114.797 euroa, josta korkotuotot olivat 4.377 euroa. Tilikauden alijäämä oli 5.392 euroa.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 281.573 euroa vuodeksi 2010, 185.400 euroa vuodeksi 2011 ja 70.750 euroa vuodeksi 2012.

Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja

Aitta-Aho, Teemu & Olga Vekovischeva & Pertti Neuvonen & Esa Korpi: Reduced benzodiazepine tolerance, but increased flumazenil-precipitated withdrawal in AMPA-receptor GluR-A subunit-deficient mice. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior* 92: 283–90, 2009.

Coleman, Sarah & Tommi Möykkynen & Annukka Jouppila & Susanna Koskelainen & Claudio Rivera & Esa R. Korpi & Kari Keinänen: Agonist occupancy is essential for forward trafficking of AMPA receptors. *The Journal of Neuroscience* 14;29: 303–12, 2009.

Heikkinen, Anne & Tommi Möykkynen & Esa Korpi: Long-lasting modulation of glutamatergic transmission in VTA dopamine neurons after a single dose of benzodiazepine agonists. *Neuropsychopharmacology* 34: 290–298, 2009.

Herttua, Kimmo & Pia Mäkelä & Pekka Martikainen: An evaluation of the impact of a large reduction in alcohol prices on alcohol-related and all-cause mortality: time series analysis of a population-based natural experiment. *International Journal of Epidemiology* 2009 [Epub ahead of print].

Huotari, Kari: Sattumanvaraisuudesta koordinointiin. Ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut sekä hoitopalvelujärjestelmän kehittäminen. Hyvinvoinnin ja terveyden laitos, Raportti 21, Helsinki, 2009.

Kainulainen, Heini: Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia, numero 245, 2009. (www.optula.om.fi/47575.htm). (Väitöskirja).

Kaste, Kristiina: Transcription Factors Δ FosB and CREB in Drug Addiction: Studies in Models of Alcohol Preference and Chronic Nicotine Exposure. Faculty of Pharmacy, Division of Pharmacology and Toxicology, University of Helsinki 17/2009. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5480-8>. (Väitöskirja).

Koski-Jännes, Anja & John Cunningham & Kari Tolonen: Self-Assessment of Drinking on the Internet – 3, 6- and 12-Month Follow-Ups. *Alcohol and Alcoholism* 44: 301–305, 2009.

Kotovirta, Elina: Huumeriippuvuudesta toipuminen. Nimettömien Narkomaanien toveriseura. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Tutkimus 10. Jyväskylä, 2009. (Väitöskirja).

Kuusisto, Katja: Kolme reittiä alkoholismista toipumiseen. *Acta Universitatis Tamperensis* 1492. Tampere University Press, 2010. (Väitöskirja).

Leppo, Anna & Riikka Perälä: User involvement in Finland: the hybrid of control and emancipation. *Journal of Health Organization and Management* 23, 3, 2009.

Liisanantti, Marja & Markku Savolainen: Phosphatidylethanol Mediates its Effects on the Vascular Endothelial Growth Factor via HDL Receptor in Endothelial Cells *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 33: 283–288, 2009.

Malinen, Hanna & Marko. Lehtonen & Petri Hyytiä: Modulation of brain endocannabinoid levels by voluntary alcohol consumption in alcohol-preferring AA rats. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 33(10): 1711–20, 2009.

Matilainen, Riitta: "Doing the pools became so important that a Saturday night was unthinkable without it". Gambling and gamblers' experiences in XX century Finland. *Ludica, annali di storia e civiltà del gioco.* 12: 137–146, 2009.

Mäkelä, Pia & Tapio Paljärvi: Do consequences of a given pattern of drinking vary by socioeconomic status? A mortality and hospitalisation follow-up for alcohol-related causes of the Finnish Drinking Habits Surveys. *Journal of Epidemiology & Community Health* 62: 728–33, 2008.

Möykkynen, Tommi P. & Sarah K. Coleman & Kari Keinänen & David M. Lovinger & Esa R. Korpi: Ethanol increases desensitization of recombinant GluR-D AMPA receptor and TARP combinations. *Alcohol.* 43: 277–84, 2009.

VUOSIKERTOMUS 2009 *Möykkynen, Tommi*: Trafficking of and ethanol-induced inhibition of AMPA receptors. Institute of Biomedicine, University of Helsinki 2009.. [http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-10-5500-3](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5500-3). (Väitöskirja).

Paljärvi, Tapio & Markku Koskenvuo & Kari Poikolainen & Jussi Kauhanen & Lauri Sillanmäki & Pia Mäkelä: Binge drinking and depressive symptoms: a 5-year population-based cohort study. *Addiction* 104 (7): 1168–1178, 2009.

Perälä, Riikka: Huumeidenkäyttäjien terveysneuvontakoulutukset liberaalina hallintakäytäntönä: etnografinen analyysi huumeongelman uusista hallintastrategioista. *Sosiologia* 46, 2, 2009.

Poikolainen, Kari & Pia Mäkelä: Alkoholikuolemien määrä kasvaa, kun ikärakenne muuttuu. *Yhteiskuntapolitiikka* 74: 88–89, 2009.

Poikolainen, Kari: Alkoholien käyttö. Sairauksien ehkäisy. Duodecim, terveyskirjasto, 19.1.2009. (www.terveyskirjasto.fi)

Poikolainen, Kari: Alkoholiriippuvuus ja alkoholin haitallinen käyttö. Sairauksien ehkäisy. Duodecim, terveyskirjasto, 19.1.2009. (www.terveyskirjasto.fi)

Poikolainen, Kari: Huumeidenkäytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisy. Duodecim, terveyskirjasto, 19.1.2009. (www.terveyskirjasto.fi)

Poikolainen, Kari: Huumeriippuvuus ja huumeiden haitallinen käyttö. Sairauksien ehkäisy. Duodecim, terveyskirjasto, 19.1.2009. (www.terveyskirjasto.fi)

Rönkä, Sanna & Ari Virtanen (toim.): Huumetilanne Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 40/2009.

Saarnio, Pekka: Suomalaisen päihdetyöntekijän muotokuva. *Yhteiskuntapolitiikka* 74: 632–643, 2009.

Salaspuro, Mikko: Acetaldehyde: a cumulative carcinogen in humans. *Addiction* 104(4): 551–3, 2009.

Stenius, Kerstin & Lennart Johansson (toim.): Socialt medborgarskap och lokal missbrukarvård. SoRAD, Forskningsrapport nr 55, 2009.

Tammi, Tuukka & Mauri Aalto & Anja Koski-Jännes (toim.): Irti päihdeongelmista. Helsinki: Edita, 2009.

Tikkanen, Roope & Matti Holi & Nina Lindberg & Jari Tiihonen & Matti Virkkunen: Recidivistic offending and mortality in alcoholic violent offenders: A prospective follow-up study. *Psychiatry Research* 168: 18–25, 2009.

Tikkanen, Roope & Matti Holi & Nina Lindberg & Matti Virkkunen: Tridimensional Personality Questionnaire data on alcoholic violent offenders: specific connections to severe impulsive cluster B personality disorders and violent criminality. *BMC Psychiatry* 7: 36, 2007.

Tikkanen, Roope & Rickard L., Sjoberg & Francesca Ducci & David Goldman & Matti Holi & Jari Tiihonen & Matti Virkkunen: Effects of MAOA-genotype, alcohol consumption, and aging on violent behavior. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 33: 428–434, 2009.

Tikkanen, Roope: Predictors of violent reconvictions and mortality among impulsive alcoholic violent offenders: A prospective study. University of Helsinki, Faculty of Medicine, Institute of Clinical Medicine, Department of Psychiatry.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5719-9>. (Väitöskirja).

Törmä, Sinikka: Kynnyskysymyksiä: huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät ja matala kynnyks. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys Oy, 2009. (Väitöskirja).

Ylikangas, Mikko: Unileipää, kuolonvettä, spiidiä: huumeet Suomessa 1800–1950. Atena, Jyväskylä 2009.